

STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Nr. 29291

15 juni 2016

Besluit van 27 mei 2016, nr. 2016000901 tot aanwijzing van onroerende zaken ter onteigening in de gemeente Stein krachtens de artikelen 72a en 72c van de onteigeningswet (onteigening voor de verruiming van de rivier de Maas op de locatie Nattenhoven vanaf het veer Berg-Meeswijk (België) tot aan het dorp Obbicht, met bijkomende werken in de gemeenten Stein en Sittard-Geleen)

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Ingevolge artikel 72a, eerste lid, van de onteigeningswet kan onteigening van onroerende zaken plaatsvinden onder meer voor werken ten behoeve van verbetering of verruiming van rivieren, alsmede daarop rustende zakelijke rechten. Daaronder wordt op grond van artikel 72a, tweede lid sub a, mede begrepen onteigening voor de aanleg en verbetering van de in het eerste lid bedoelde werken en rechtstreeks daaruit voortvloeiende bijkomende voorzieningen ter uitvoering van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van de Wet ruimtelijke ordening.

Ingevolge artikel 72c, eerste lid, van de onteigeningswet kan onteigening van zaken en rechten plaatsvinden in het belang van de winning van oppervlaktedelfstoffen ten name van het Rijk, indien ter zake een vergunning tot ontgronding krachtens de Ontgrondingenwet is verleend en deze onherroepelijk is geworden.

Het verzoek tot aanwijzing ter onteigening

De Minister van Infrastructuur en Milieu (hierna: verzoeker) heeft Ons bij brief van 19 november 2015, kenmerk RWS-2015/49120/RVV verzocht, om ten name van de Staat over te gaan tot het aanwijzen ter onteigening van onroerende zaken in de gemeente Stein.

De onteigening wordt verzocht om de verruiming mogelijk te maken van de rivier de Maas op de locatie Nattenhoven, vanaf rivierkilometer 38.900 bij het veer Berg-Meeswijk (België) ten westen van de dorpen Berg en Nattenhoven tot aan rivierkilometer 41.100 ter hoogte van de aansluiting Kasteelweg-Maasstraat ten zuiden van het dorp Obbicht, met bijkomende werken, in de gemeenten Stein en Sittard-Geleen.

Bij e-mail van 22 maart 2016 heeft verzoeker Ons te kennen gegeven wegens minnelijke eigendomsverkrijging niet langer prijs te stellen op voortzetting van de onteigeningsprocedure voor de daarbij betrokken onroerende zaak met grondplannummer 3. Omdat de noodzaak van onteigening voor deze grondplannummers hiermee is komen te vervallen, zullen Wij deze niet ter onteigening aanwijzen. In de bij dit besluit behorende lijst van te onteigenen onroerende zaken is hiermee rekening gehouden.

Planologische grondslag

De onroerende zaken waarop het verzoek betrekking heeft, liggen in de gemeente Stein. Het plan van het werk is in overeenstemming met het bestemmingsplan Grensmaas van de gemeente Stein. Dit plan is onherroepelijk geworden op 1 februari 2007.

Het plan van het werk is ook in overeenstemming met het bestemmingsplan Grensmaas van de gemeente Sittard-Geleen. Bij uitspraak van 22 april 2009, nummer 200801430/1, van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is het plan onherroepelijk geworden.

Bij besluit van 31 oktober 2006, kenmerk 2006/5650, hebben gedeputeerde staten van Limburg aan het Consortium Grensmaas B.V. een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet verleend voor het ontgronden en herinrichten van terreinen in het kader van het Grensmaasproject, gericht op het cluster Nattenhoven, Grevenbicht, Koeweide en Visserweert. Bij brief van 15 juli 2014, kenmerk MvdZ/md/cons20141239 heeft het Consortium Grensmaas B.V. verzocht om een wijziging van de ontgrondingsvergunning van 2006. Bij besluit van 26 november 2015, kenmerk 2014-0605 hebben gedeputeerde staten van Limburg het besluit tot wijziging genomen. Het besluit heeft ter inzage gelegen van 2 december 2015 tot en met 13 januari 2016. Er zijn geen beroepen ingesteld, zodat het besluit onherroepelijk is geworden. Het winnen van specie op de locatie Nattenhoven is bij dit besluit

toegestaan voor een termijn van maximaal 2,5 jaar, waarvan 1 jaar voor de winning van toutvenant (ongesorteerd mengsel van zand en grind), ingaande de dag waarop met de ontgrondingswerkzaamheden/winning van toutvenant wordt aangevangen.

Toepassing uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Overeenkomstig artikel 63, tweede lid, van de onteigeningswet en artikel 3:11, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) hebben het ontwerp koninklijk besluit en de in artikel 63 van de onteigeningswet bedoelde stukken vanaf 15 december 2015 tot en met 25 januari 2016 in de gemeente Stein en bij Rijkswaterstaat Corporate Dienst te Utrecht ter inzage gelegen.

Overeenkomstig artikel 3:12 van de Awb heeft Onze Minister van Infrastructuur en Milieu (Onze Minister) van het ontwerp koninklijk besluit en van de terinzagelegging van de onteigeningsstukken openbaar kennis gegeven in 1Stein en in de Staatscourant van 10 december 2015, nr. 44478.

Verder heeft Onze Minister het ontwerp koninklijk besluit overeenkomstig artikel 3:13 van de Awb, voorafgaand aan de terinzagelegging toegezonden aan belanghebbenden, waaronder de verzoeker. Daarbij zijn de belanghebbenden gewezen op de mogelijkheid om schriftelijk of mondeling zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren te brengen en op de mogelijkheid over de zienswijzen te worden gehoord.

Overwegingen

Noodzaak en urgentie

In december 1993 en februari 1995 heeft de provincie Limburg te maken gehad met zeer hoge waterstanden op de rivier de Maas, met ernstige wateroverlast in grote delen van het Maasdal als gevolg. Grootscheepse evacuatie bleek noodzakelijk en grote materiële en emotionele schade was het gevolg.

Kort na het laatste hoogwater in 1995 stelde de regering, mede op advies van de zogeheten Commissie Boertien, het Deltaplan Grote Rivieren vast, waarin ook het Grensmaasproject werd opgenomen. Dit project moet door verbreding van de stroomgeul van de Maas, verlaging van langs de Maas gelegen weerden (uiterwaarden) en het bergen van de onverkoopbare dekgrond in diepere putten (waaruit eerst grind wordt gewonnen) leiden tot een betere bescherming van het Maasdal tegen hoogwater.

Het Grensmaasproject voorziet in de uitvoering van maatregelen op 11 locaties verspreid over het gebied van de Grensmaas, waaronder de locatie Nattenhoven.

Samen met de rivierverruiming op de andere 10 locaties dienen de maatregelen op de locatie Nattenhoven te leiden tot een zodanige verlaging van de hoogwaterstand op de rivier de Maas dat de gebieden die in Limburg door kaden worden beschermd per 31 december 2017 nog een kans op overstroming lopen van ten hoogste 1:250 per jaar. De verruiming op de locatie Nattenhoven moet, eveneens samen met de verruimingen op de andere locaties, tevens leiden tot de winning van ten minste 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte. Deze winning staat niet alleen ten dienste van het tegengaan van de wateroverlast maar ook ten dienste van de natuurontwikkeling.

Om de werken en werkzaamheden tijdig te kunnen realiseren wenst de Staat de eigendom te verkrijgen, vrij van lasten en rechten, van de onroerende zaken die in het onteigeningsplan zijn begrepen.

De verzoeker heeft met de eigenaren overleg gevoerd om deze onroerende zaken minnelijk in eigendom te verkrijgen. Dit overleg heeft vooralsnog niet tot (volledige) overeenstemming geleid. Omdat het ten tijde van het verzoek naar het oordeel van de verzoeker niet aannemelijk was dat het overleg op afzienbare termijn tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden, heeft de Staat een verzoek ingediend tot aanwijzing ter onteigening van deze onroerende zaken, om de tijdige verwezenlijking van het plan van het werk zeker te stellen.

Uit de Ons bij het verzoek overgelegde zakelijke beschrijving blijkt dat er naar verwachting vanaf het eerste kwartaal van 2016 gestart wordt met de voorbereidende werkzaamheden. Deze werken lopen door tot en met het tweede kwartaal van 2019. Vanaf het tweede kwartaal van 2019 zal naar verwachting gestart worden met de winning van het toutvenant en deze winning zal half 2020 zijn afgerond. Daarmee is aannemelijk dat zal worden voldaan aan de door Ons voor de aanvang van de werken en werkzaamheden gehanteerde termijn van ten hoogste vijf jaar na de datum van dit aanwijzingsbesluit.

Zienswijzen

Binnen de termijn dat het ontwerp koninklijk besluit ter inzage heeft gelegen, zijn daarover zienswijzen naar voren gebracht door:

A.M.T. Alberti, eigenaar van de onroerende zaken met grondplannummers 1 en 2, verder te noemen reclamant.

Overeenkomstig artikel 63, vierde lid, van de onteigeningswet heeft Onze Minister reclamant(en) in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in een op 17 februari 2016 te Urmond gehouden hoorzitting. Reclamant heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt.

Overwegingen naar aanleiding van de zienswijzen

Algemeen

Alvorens tot het behandelen van de zienswijzen van reclamanten over te gaan, merken Wij in algemene zin op dat het onderhavige plan van het werk is gelegen binnen het uitvoeringsplan van de Grensmaas. Het Consortium Grensmaas B.V. is verantwoordelijk voor de uitvoering van het Grensmaasplan. Alle grondeigenaren in het Grensmaasgebied zijn in de gelegenheid gesteld om aan te geven of zij bereid en in staat zouden zijn om op eigen kosten en zelf dan wel met inschakeling van derden het project Grensmaas op hun eigendom uit te voeren. Daarbij heeft de Staat geëist dat de grondeigenaren (grindproducenten) een samenwerkingsverband vormen, dit gelet op de omvang en gewenste integrale budget neutrale uitvoering van het project Grensmaas en de daaraan verbonden financiële risico's. De eigenaren die hier positief op reageerden hebben zich samen met enkele andere partijen verenigd in het Consortium Grensmaas B.V. (hierna het Consortium), waarmee de Staat op 1 juli 2005 een overeenkomst heeft gesloten. Bij de totstandkoming van de overeenkomst was duidelijk dat het Consortium niet over alle voor uitvoering van het werk benodigde gronden beschikte. Daarom is tevens in de overeenkomst vastgelegd dat het Consortium zal trachten de benodigde gronden minnelijk te verwerven. Voor die gevallen waarin dit niet slaagt, is geregeld dat de Staat zelf ook pogingen onderneemt om de gronden minnelijk te verwerven, waarna, voor zover dat niet lukt, de Staat zal trachten de eigendom van de gronden via onteigening te verkrijgen.

Reclamant brengt in de zienswijze het volgende naar voren.
1. Reclamant schetst dat in december 1998 door gedeputeerde staten van Limburg een landinrichtingscommissie is geïnstalleerd. De Dienst Landelijk Gebied (DLG) zou hierop in West-Brabant en Zeeland bedrijven gaan aankopen om agrariërs uit de Grensmaas te verplaatsen. Hierdoor zou er grond vrijkomen voor overblijvende landbouwers. Voor de betrokken agrariërs waren deze plannen zeer aanlokkelijk en zorgde er tevens voor dat het idee van zelfrealisatie niet of nauwelijks vorm kreeg. Reclamant heeft dan ook nauwelijks gehoor gegeven aan een verzoek van Rijkswaterstaat over mogelijkheid tot zelfrealisatie. De huidige plannen hebben echter in het geheel niets meer van doen met de oorspronkelijke en meermaals bevestigde plannen. De landinrichtingscommissie is ontbonden, het Consortium Grensmaas koopt de gronden aan en er is nimmer meer iets van vervangende bedrijven in Brabant en Zeeland vernomen.
Inmiddels is bekend geworden dat de beoogde grindwinning van 37 miljoen ton te winnen grind, verhoogd gaat worden naar een winning van 73 miljoen ton grind. Reclamant voert aan dat hij door de zeer sterk veranderde inhoud van het project en door de onjuiste bestuurlijke behandeling van de kant van de overheid alsnog de zelfrealisatie voor wat betreft het grind ter hand kan, wil en mag nemen. Onteigening is dan ook geen noodzakelijke stap meer voor wat betreft het grind.
2. Reclamant ziet niet in waarom zoveel vaart wordt gezet achter de onteigening. De werkzaamheden zouden reeds in 2000 aanvangen en in 2005 afgerond moeten zijn. De stukken maken nu melding van het aanleggen van de verwerkingsbekken en de dekgronddepots op de locatie Nattenhoven naar verwachting begin 2016 wordt gestart de voorbereidende werkzaamheden en vanaf half 2018 met de winning van toutvenant. Deze winning zal half 2020 zijn afgerond.
3. Reclamant betoogt dat het aangeboden bedrag in geen enkele verhouding staat tot de marktconforme waarde van de gronden. Er is geen vergoeding aangeboden voor de hoeveelheden grind. Gesprekken en toegezegde vervolggesprekken hebben nauwelijks plaatsgevonden. Van de aangeboden vergoeding kan reclamant geen vervangende gronden binnen dezelfde afstand van zijn bedrijfsvestiging kopen. De voorgenomen onteigening zal zowel reclamant alsook zijn onderneming in zwaar financieel vaarwater brengen. Dit is een situatie die op dit moment niet speelt.
4. Reclamant betoogt dat iin artikel 72a, eerste lid, van de onteigeningswet de objecten die onteigend kunnen worden, limitatief worden opgesomd. Het betreft wegen, bruggen, bermen, bermsloten en kanalen en daarop rustende rechten als het recht van opstal, erfpacht, vruchtgebruik, gebruik, bewoning of beklemming. In casu gaat het echter om percelen grond die in eigendom zijn van reclamant en niet om een object of zaak; zij vallen daarom volgens reclamant niet onder de in

artikel 72a, eerste lid, van de onteigeningswet genoemde zaken die ten behoeve van de uitbreiding van een rivier onteigend kunnen worden. Het artikel kan dan ook volgens hen niet als grondslag voor de onteigening dienen.

5. Reclamant betoogt dat de door de Commissie Boertien voorgestelde plannen ter beveiliging van het land tegen hoogwater niet leiden tot meer veiligheid. Eén van de aanbevelingen van de commissie was het instellen van een bouwstop in het Maasdal, de tweede was het uitdiepen van de Maas. Door het uitdiepen van de Maas en het verlagen van het overstromingsrisico creëert de overheid een schijnzekerheid. Immers, de illusie van veiligheid kan mensen ertoe bewegen toch binnen de kaden te gaan bouwen en wonen, hetgeen tot een hogere schade zal leiden als de Maas toch buiten haar oevers treedt.
6. Reclamant betoogt dat het project financieel niet juist in elkaar steekt en dat er een gigantisch budgettair gat zit tussen wat de overheid wil en wat de overheid op dit moment kan krijgen. Des te fnuikender is volgens reclamant de publieke bekendmaking van de provincie dat er door de onteigening van gronden voldoende geld vrijkomt om het project te kunnen laten slagen. Anders gezegd: de overheid kan het project op geen andere manier financieel rond krijgen en probeert nu de eigendommen van reclamant aan te wenden om het gat in de begroting te dichten. Reclamant is van mening dat een puur financiële grondslag geen reden tot onteigening kan zijn waardoor de noodzaak ontbreekt. Ook het publieke belang ontbreekt nu de te onteigenen gronden onbewoond zijn. Zij hoeven vanuit het gestelde doel van het project dan ook niet te worden ontruimd. In die zin ontbreekt ook de urgentie.
7. Reclamant betoogt dat het zonder geldige vergunning verboden is om te ontgronden of herinrichten. Bij besluit van 31 oktober 2006, kenmerk 2006/5650, hebben gedeputeerde staten van Limburg aan het Consortium Grensmaas B.V. een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet verleend. De termijnen inzake het winnen van specie op de locatie Nattenhoven zijn echter reeds (bijna) verlopen, evenals andere genoemde termijnen in deze vergunning.
8. Reclamant betoogt dat op het werk zowel de Nederlandse als de Europese mededingingswetgeving integraal van toepassing is. Er had volgens reclamant een Europese aanbesteding moeten plaatsvinden, omdat wellicht Belgische en Duitse ondernemingen geïnteresseerd zijn in het project. Ten aanzien van het Consortium Grensmaas geldt dat het de exploitatievergunning heeft ontvangen zonder dat er sprake is geweest van een verplichte openbare aanbesteding. Voorts heeft de provincie de aanbesteding niet op de juiste wijze afgehandeld. Een niet-openbare aanbesteding, waarbij het Consortium de Maaswerken vergund kreeg, dient volgens reclamant in het kader van de Europese regelgeving alsmede in het kader van het aanbestedingsrecht nog eens te worden beoordeeld.
9. Reclamant betoogt dat sprake is van schending van Europese rechtsnormen, namelijk artikel 1 van het Eerste protocol bij het EVRM, nu de geboden schadevergoeding in het geheel niet als een volledige schadevergoeding kan worden gedefinieerd. Verder kan worden geconcludeerd dat bedoeld artikel geschonden is, nu niet het algemene belang aan de onteigening ten grondslag ligt, maar de randvoorwaarde van budgetneutraliteit en het feit dat het Consortium niet beschikt over alle voor uitvoering van het werk benodigde gronden.
10. Reclamant betoogt dat ze in casu niet alleen eigenaar zijn, maar ook direct belanghebbenden in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Terwijl de overheid de nodige procedures voor het Grensmaasproject reeds in werking heeft gezet is reclamant niet betrokken geweest of op de hoogte gesteld. Het zorgvuldigheidsbeginsel is in casu ernstig geschonden nu er vanuit de provincie geen enkele informatie is gegeven voorafgaand aan de voorgenomen afgifte van de vergunning op grond van de Ontgrondingenwet. Er is ook eerder geen informatie ingewonnen. Er is derhalve op onbehoorlijke wijze een recht van reclamant afgenomen, namelijk het recht om vrijelijk te kunnen beschikken over de eigendom en de mogelijkheid om op eigen kosten grindwinning te realiseren. Voorts blijkt uit de vergunningen niet van een correcte belangenafweging;
11. Reclamant betoogt dat behalve reclamant als eigenaar niemand zeggenschap heeft over het in de percelen aanwezige grind, ook het Consortium en de provincie niet. Reclamant is op grond van de Mijnwet eigenaar van het grind en niemand anders heeft daar derhalve enige zeggenschap over. Reclamant behoudt op grond van artikel 3 jo. 1 Mijnwet zijn recht om gebruik te maken van de aanwezige grind. Reclamant accepteert niet dat zonder marktconforme vergoeding van zijn grind een onteigeningsvoornemen aanwezig is. Het kan niet zo zijn dat met de eigendommen van reclamant de financiering van het project budgetneutraal gemaakt wordt.

De zienswijze van reclamant geeft Ons aanleiding tot de volgende overwegingen.

Ad 1.

Ten aanzien van de stelling van reclamant dat hij in het bijzonder dan wel de agrariërs in het algemeen niet of nauwelijks op de uitnodiging tot zelfrealisatie hebben gereageerd in verband met geboden andere perspectieven in het kader van de landinrichting overwegen Wij het volgende.

Alle grondeigenaren in het gebied van de Grensmaas zijn bij brief van 3 juni 1998 geïnformeerd over

het Grensmaasproject en in de gelegenheid gesteld om door middel van een formulier aan te geven of zij bereid en in staat zouden zijn om zelf, op eigen kosten dan wel met inschakeling van derden, het project op hun eigendom(men) uit te voeren. Hiertoe is op 3 juni 1998 tevens een bekendmaking geplaatst in de Staatscourant en de regionale dagbladen. Daarnaast is een half jaar later op 18 december 1998 de door reclamant genoemde landinrichtingscommissie geïnstalleerd. Dat reclamant destijds gelet op de verdere plannen en ontwikkelingen in het project heeft besloten om kennelijk niet te reageren op de brief van 3 juni 1998 moet voor zijn rekening blijven. Reclamant kon er niet zonder meer van uitgaan dat een eventuele daadwerkelijke landinrichting een (volledige) oplossing zou bieden voor de problematiek rond de verkaveling en de verwerving van zijn grond. Zoals Wij ook in het koninklijk besluit van 14 februari 2009, nr. 09.000404 inzake de rivierverruiming op de locatie Aan de Maas in de gemeenten Meerssen en Stein en het besluit van 29 oktober 2015, nr. 2015001849, betreffende de rivierverruiming op de locatie Koeweide, in de gemeenten Sittard-Geleen en Echt-Susteren hebben overwogen kan het daarbij verzoeker niet worden toegerekend dat de landinrichtingscommissie niet heeft gebracht waar reclamant op hoopte.

Ten aanzien van het onderdeel van de zienswijze van reclamant met betrekking tot het beroep op zelfrealisatie overwegen Wij in het algemeen dat bij de beoordeling van de noodzaak tot onteigening door Ons zal worden getoetst of het doel waarvoor wordt onteigend niet te bereiken valt door het door de grondeigenaar zelf uitvoeren van de bestemmingen die aan zijn eigendom zijn toegekend. Indien de eigenaar te kennen geeft daartoe bereid en in staat te zijn, bestaat er in beginsel geen noodzaak tot onteigening.

Hierop kan een uitzondering worden gemaakt in de situatie dat de verzoeker om onteigening een andere vorm van planuitvoering wenst dan die welke de grondeigenaar voor ogen staat. In dat geval is onteigening alleen te rechtvaardigen als de verzoeker om onteigening kan aantonen dat het algemeen belang de door hem gewenste vorm van uitvoering vordert. De beoordeling welke vorm van uitvoering dienstig is aan het algemeen belang, is daarbij voorbehouden aan verzoeker. Of de grondeigenaar bereid en in staat is om zelf tot planuitvoering over te gaan, hangt dan ook mede af van de door het bestuursorgaan gewenste vorm van planuitvoering. In verband daarmee moet de gewenste vorm van planuitvoering aan de grondeigenaar kenbaar zijn. De vorm van planuitvoering kan worden afgeleid uit de planregels en de toelichting van een bestemmingsplan alsmede in al dan niet daarvan deel uitmakende inrichtings- en verkavelingsschetsen. De gewenste vorm van uitvoering kan ook tot uitdrukking komen in een exploitatieplan.

Andere situaties die een beroep op zelfrealisatie in de weg kunnen staan, zijn dat de grondeigenaar niet over voldoende aaneengesloten grond beschikt om de bestemming op doelmatige wijze zelf te kunnen realiseren of als de te onteigenen gronden geen afzonderlijk deel van het uit te voeren project kunnen vormen.

Het voorgaande in aanmerking nemend is Ons uit de door verzoeker overgelegde stukken en verstrekte informatie het volgende gebleken. De zelfrealisatie die reclamant voor ogen staat komt niet overeen met de integrale uitvoering van het project Grensmaas die in het publiek belang is aangewezen. Voor deze vorm van uitvoering is reeds gekozen in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg – aanvulling Grensmaas (hierna: POL Grensmaas), dat op 1 juli 2005 door de provincie Limburg werd vastgesteld. Het POL Grensmaas zag op het traject van de Grensmaas van Maastricht tot Roosteren en beoogde binnen dit traject een verruiming van de rivier te bewerkstelligen op zodanige wijze dat uiterlijk in 2017 voor de aan de Maas grenzende gebieden een beschermingsniveau van 1:250 wordt gehaald. Verruiming zou, op basis van in het POL Grensmaas opgenomen concrete beleidsbeslissingen, plaatsvinden op in totaal 11 locaties binnen het genoemde traject, waaronder de locatie Nattenhoven.

De omstandigheid dat de concrete beleidsbeslissingen uit het POL Grensmaas zijn ingetrokken omdat de afzonderlijke gemeenten in het traject van Maastricht tot Roosteren bestemmingsplannen hebben vastgesteld waarin de rivierverruiming op de 11 locaties planologisch is vastgelegd, heeft geen consequenties voor de gewenste integrale uitvoering van het Grensmaasproject. De verruiming van de rivier zal plaatsvinden door verbreding van de stroomgeul, verlaging van de weerden (uiterwaarden) en de berging van onverkoopbare dekgrond in diepere putten waaruit eerst grind is gewonnen. Daarnaast heeft het project tot doel de grootschalige natuurontwikkeling, het ecologisch herstel van de rivier (nieuwe natuur voor minimaal 1.000 ha) en de winning van minimaal 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte. De rivierverruiming op de locatie Nattenhoven kan in dat kader niet los worden gezien van de rivierverruiming op de 10 andere locaties. Uitvoering van de rivierverruiming op alleen de locatie Nattenhoven zal namelijk niet tot gevolg hebben dat het vastgestelde beschermingsniveau van 1:250 voor het Grensmaasgebied van Maastricht tot Roosteren wordt bereikt. De hiervoor genoemde doelstellingen kunnen alleen door de gehele en integrale realisatie van het project Grensmaas worden gerealiseerd.

Hierbij merken Wij op, dat de beperking van de uitvoering tot alleen de locatie Nattenhoven de financiële uitvoerbaarheid van het hele project in gevaar zal brengen, waardoor eveneens de doelstellingen, vooral die van de hoogwaterbescherming, niet zullen worden gehaald. Er zijn namelijk rendabele en minder of niet rendabele locaties in het project en de rendabele locaties dienen de rivierverruiming (ontgronding) op de niet rendabele locaties mogelijk te maken. Als randvoorwaarde geldt daarom dat het project budgetneutraal dient te worden uitgevoerd. Deze randvoorwaarde is in de beroepsprocedure tegen het POL Grensmaas bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State aangevochten. De Afdeling heeft bij uitspraak van 7 februari 2007 geoordeeld dat deze randvoorwaarde van budgetneutraliteit in zijn algemeenheid niet onredelijk is, zulks gelet op door de provincie Limburg met het Rijk en de overige provincies afgesproken taakstelling en de gesloten bestuursovereenkomsten, waarbij partijen gehouden zijn een bepaalde hoeveelheid grind te winnen binnen het project Grensmaas. Hierbij heeft de Afdeling in aanmerking genomen dat voor de uitvoering van het project geen rijksgeld beschikbaar is of zal komen. Reeds vanuit het oogpunt dat de geschetste doelstellingen in het publieke belang alleen kunnen worden gerealiseerd door de integrale en budget neutrale uitvoering van het totale project, kunnen reclamanten het werk op de bij hen in eigendom zijnde percelen op de locatie Koeweide niet zelf realiseren. Daarbij beschikt reclamant slechts over enkele percelen op deze locatie en omvat de rivierverruiming op de locatie Nattenhoven meer dan alleen het winnen van grind op afzonderlijke percelen. Het project moet uiteindelijk, samen met de rivierverruiming op de andere locaties, bijdragen aan bescherming van de gebieden langs de Maas tegen hoogwater. Daarnaast is op de locatie Nattenhoven onder meer sprake van weerdverlaging en dekgrondberging. Los van het feit dat reclamant het volledige Grensmaasproject niet integraal en budgetneutraal kan realiseren, moet derhalve specifiek met betrekking tot de locatie Nattenhoven worden geconcludeerd dat reclamant niet beschikt over de benodigde gronden om de werken die op deze locatie zijn voorzien volledig te kunnen uitvoeren. Reclamant heeft voorts niet aan de verzoeker kenbaar gemaakt dat hij bereid is ook de overige benodigde werkzaamheden, ter realisatie van het onderhavige plan van het werk uit te voeren. Reclamant heeft enkel aangegeven belang te hebben bij de winning van grind. Van het integraal en in onderlinge samenhang door reclamant uitvoeren van het project op deze locatie is derhalve evenmin sprake. Dit betekent ook dat zonder de voorgestelde grondverwerving het doel waarvoor onteigend wordt – namelijk de integrale realisatie van de rivierverruiming op de locatie Nattenhoven – niet of niet in de gewenste vorm kan worden bereikt.

Verder is Ons gebleken dat reclamant de op zijn percelen voorziene werken niet kan realiseren aangezien hij niet beschikt over de vergunningen die nodig zijn om over te kunnen gaan tot de uitvoering van het Grensmaasplan in het algemeen of tot ontgrinding van het betrokken perceel in het bijzonder. Het Consortium Grensmaas B.V. beschikt wel over de nodige vergunningen. Onder meer hebben gedeputeerde staten van Limburg bij besluit van 31 oktober 2006, kenmerk 2006/5650, het Consortium een voor de winning van grind vereiste vergunning op grond van de Ontgrondingenwet verleend voor het ontgronden van terreinen op onder meer de locatie Nattenhoven. Deze vergunning is onherroepelijk. Evenmin beschikt reclamant over andere vergunningen die voor de (integrale) uitvoering van de rivierverruiming op de locatie Nattenhoven zijn vereist en zijn verleend. Het betreft vergunningen op grond van de Wet milieubeheer, Wet bodembescherming, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet beheer rijkswaterstaatswerken en Flora- en Faunawet. Het Consortium Grensmaas B.V. beschikt wel over vergunningen op grond van deze wetten voor de realisering van rivierverruimingen, mede op de andere locaties, waarmee de integrale realisering van het Grensmaasproject wel gewaarborgd is.

Gelet op het bovenstaande kan het beroep van reclamant op zelfrealisatie geen stand houden

Ad 2

Ten aanzien van het punt uit de zienswijze van reclamant over de urgentie van de uitvoering van het Grensmaasproject, wijzen Wij naar hetgeen Wij hierboven hebben opgemerkt over het POL Grensmaas. Hierin werd in 2005 de integrale uitvoering van het Grensmaasproject vastgelegd waarbij beoogd werd de verruiming van de rivier op een zodanige wijze te bewerkstelligen dat uiterlijk in 2017 zou worden voldaan aan een beschermingsniveau van 1:250 voor de aan de Maas grenzende gebieden. Dit is dus een andere termijn dan waarover reclamant spreekt, namelijk 2005.

Voor zover reclamant met dit onderdeel van zijn zienswijze de urgentie van de onteigening ter discussie stelt wijzen Wij op het hetgeen in de zakelijke beschrijving daarover is opgemerkt. In de zakelijke beschrijving bij de onteigeningsstukken is over de urgentie het volgende gesteld:

"Op de locatie Nattenhoven wordt vanaf begin 2016 gestart met voorbereidende werkzaamheden voor de delfstoffenwinning. Deze omvatten onder meer de kadewerkzaamheden, het verleggen/ beschermen van de binnen het te vergraven gebied aanwezige kabels en leidingen en de aanleg van werkwegen, gronddepots en geluidafschermende constructies. Vervolgens kan worden gestart met het dek- en stoorgrondverzet (stoorgrond omvat het materiaal dat vrij komt uit lokale grondlagen en

dat niet vermarktbaar is). Dit zal tot half 2020 doorlopen. Naar verwachting zal vanaf half 2018 worden gestart met de winning van het toutvenant (dit is het ongesorteerde mengsel van zand en grind). Deze winning zal eveneens half 2020 zijn afgerond. Aansluitend worden gedurende een half jaar nog afrondende werkzaamheden uitgevoerd (dit betreft hoofdzakelijk de herinrichting van het terrein).” In de gehouden hoorzitting is door verzoeker de meest recente planning overgelegd. Hieruit blijkt dat het gestelde in de zakelijke beschrijving over de urgentie in zoverre gewijzigd is dat de start van de voorbereidende werkzaamheden voor de delfstoffenwinning gepland voor het *eerste kwartaal* van 2016 en de start van de toutvenantwinning is voorzien voor het *tweede kwartaal van 2019*. Deze winning zal wel (zoals ook in bovenstaande beschrijving staat) half 2020 zijn afgerond. Aansluitend worden nog gedurende een half jaar de al genoemde afrondende werkzaamheden uitgevoerd. Hieruit blijkt dat binnen de door de Ons gehanteerde termijn van vijf jaar na het koninklijk besluit wordt gestart met de rivierverruiming op de locatie Nattenhoven.

Hiermee is de urgentie van de onteigening naar Ons oordeel in beginsel gegeven.

Ad 3

Het betoog van reclamant over de geboden vergoeding, de totstandkoming van de waardebepaling van de marktprijs en dat daar daarover nauwelijks gesprekken hebben plaatsgevonden ziet hoofdzakelijk op de hoogte van de schadeloosstelling en is daarmee financieel van aard.

Met betrekking tot de hoogte van de schadeloosstelling overwegen Wij in het algemeen dat de onteigening ingevolge artikel 40 van de onteigeningswet plaatsvindt op basis van een volledige schadeloosstelling voor alle schade die de onteigende partij rechtstreeks en noodzakelijk lijdt door het verlies van zijn onroerende zaak. Artikel 41 van de onteigeningswet ziet daarnaast op de te vergoeden waardevermindering van het overblijvende. De hoogte en wijze van berekening van de schadeloosstelling staan Ons in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet ter beoordeling, maar komen bij het ontbreken van minnelijke overeenstemming aan de orde in het kader van de gerechtelijke onteigeningsprocedure. In het kader van de administratieve onteigeningsprocedure wordt evenmin getreden in de vraag of alle schadecomponenten in de schadeloosstelling zijn opgenomen. Ook dit aspect komt bij het ontbreken van minnelijke overeenstemming in de gerechtelijke onteigeningsprocedure aan de orde. Wel kan de geboden schadeloosstelling als onderdeel van de toetsing van de kwaliteit van het gevoerde minnelijk overleg bezien worden.

Met betrekking tot het gevoerde minnelijk overleg merken Wij op dat artikel 17 van de onteigeningswet bepaalt dat de onteigenende partij dat wat onteigend moet worden eerst bij minnelijke overeenkomst in eigendom probeert te verkrijgen. Deze bepaling heeft betrekking op de gerechtelijke onteigeningsprocedure. Het minnelijk overleg in de daaraan voorafgaande administratieve onteigeningsprocedure is echter een van de vereisten waaraan door Ons wordt getoetst bij de beoordeling van de noodzaak tot onteigening. Omdat onteigening een uiterst middel is, zijn Wij van oordeel dat hiervan pas gebruik mag worden gemaakt als het minnelijk overleg voor het begin van de administratieve onteigeningsprocedure niet of niet in de gewenste vorm tot overeenstemming heeft geleid.

Aan deze eis is naar Ons oordeel in het kader van onteigeningen op de voet van de titels II en IIa van de onteigeningswet in beginsel voldaan indien vóór de terinzagelegging van de onteigeningsstukken tijdig een begin met het minnelijk overleg is gemaakt. Dit overleg dient tot een redelijk punt te worden voortgezet alvorens, na gebleken noodzaak daartoe, met de administratieve onteigeningsprocedure wordt begonnen. Daarbij moet het gaan om een concreet en serieus minnelijk overleg. Uitgangspunt daarbij is dat ten tijde van de terinzagelegging van de onteigeningsstukken al een formeel bod is gedaan en genoegzaam is vast komen te staan, dat dit overleg voorlopig niet tot eigendomsoverdracht zal leiden.

Dit in aanmerking nemend is Ons uit de door verzoeker overgelegde stukken gebleken dat de biedingen die aan alle belanghebbenden in het kader van de verwerving van de gronden voor de realisering van het Grensmaasproject zijn uitgebracht, gebaseerd zijn op een door een onafhankelijke deskundige opgestelde taxatie. In alle gevallen is de agrarische marktwaarde getaxeerd. Vervolgens is daarbovenop voor de aanbiedingen aan de eigenaren conform het toegepaste prijsbeleid een toeslag op deze agrarische marktwaarde berekend en, bij een akkoord, betaald. De toeslag betreft drie categorieën, te weten – oplopend in hoogte – weerdverlaging, stroomgeulverbreding en dekgrondberging (waaronder de grindwaarde valt). Voor zover dit mogelijk was is in de overleggen met belanghebbenden de waarde van de grond en hoogte van genoemde toeslagen steeds toegelicht.

Ook reclamant heeft biedingen ontvangen, waarbij rekening is gehouden met de opbrengsten van de winbare bodembestanddelen. Aan een inhoudelijk overleg daarover met reclamant is de verzoeker echter niet toegekomen omdat hij alleen gecompenseerd wenste te worden in de vorm van ruilgrond. Voorts is in de biedingsbrief van 12 oktober 2015 aan reclamant expliciet is opgemerkt dat in de

component vermogensschade, zoals die in de geboden schadeloosstelling is opgenomen, tevens de vergoeding is inbegrepen voor de in de grond aanwezige delfstoffen. Deze is gebaseerd op een door een onafhankelijk taxateur op 10 juli 2015 in opdracht van de verzoeker om onteigening opgesteld taxatierapport voor onder meer de bij reclamant in eigendom zijnde onroerende zaken met de grondplannummers 1 en 2.

Ten aanzien van het gevoerde overleg met reclamant is Ons uit de overgelegde stukken en verstrekte informatie het volgende gebleken.

In eerste instantie is het Consortium Grensmaas met reclamant in overleg getreden over de verwerving van de benodigde gronden, zulks op basis van de op 1 juli 2005 tussen de Staat en het Consortium gesloten overeenkomst voor de gewenste en noodzakelijke integrale uitvoering van het project. Conform het bepaalde in deze overeenkomst heeft het Consortium reclamant bij brief van 3 november 2008 een aanbod gedaan gericht op de aankoop van het perceel Stein H 236 (grondplannummer 2). Overigens betrof het niet de alleen aankoop van de voor de feitelijke rivierverruiming (weerdverlaging en dekgrondberging) benodigde gedeelten, maar de aankoop van het gehele perceel. Op 19 november 2008 heeft het Consortium hier overleg met reclamant over gevoerd. Omdat reclamant toen het perceel Stein H 237 met grondplannummer 1 nog pachtte, is in dit overleg wat dat perceel betreft over de beëindiging van deze pacht gesproken. Op 24 maart 2009 heeft nog een overleg plaatsgevonden. Reclamant gaf aan niet te willen verkopen en stemde niet in met de pachtbeëindiging. Hij wenste gecompenseerd te worden in de vorm van ruilgrond.

Hierna heeft het overleg met reclamant een aantal jaren stilgelegen, vooral omdat reclamant ruilgrond wenste en het Consortium Grensmaas lange tijd niet over dergelijke grond beschikte. In maart 2015 heeft het Consortium Grensmaas het contact met reclamant weer opgepakt. Dan blijkt dat reclamant inmiddels eigenaar is geworden van het perceel Stein H 237 met grondplannummer 1, welk perceel hij daarvoor in pacht had. Omdat het er ook dan naar uitziet dat met reclamant nog geen overeenstemming kan worden bereikt, vraagt het Consortium Grensmaas verzoeker eind maart 2015 om de administratieve onteigeningsprocedure voor te bereiden met daaraan voorafgaand het (eveneens) ondernemen van pogingen om met reclamant tot een minnelijke oplossing te komen.

Omdat partijen geen overeenstemming kunnen bereiken heeft het Consortium Grensmaas verzoeker eind maart 2015 verzocht om de administratieve onteigeningsprocedure voor te bereiden met daaraan voorafgaand het (eveneens) ondernemen van pogingen om met reclamant tot een minnelijke oplossing te komen.

Bij brief van 30 maart 2015 heeft verzoeker reclamant in het algemeen geïnformeerd over het verzoek van het Consortium Grensmaas tot het voorbereiden van de administratieve onteigeningsprocedure met daaraan voorafgaand het ondernemen van pogingen om er met reclamant minnelijk uit te komen. Reclamant heeft hierop gereageerd bij brief van 31 maart 2015 met de mededeling dat hij sinds 2008 geen onderhandelingen meer voert met het Consortium Grensmaas. Bij e-mail van 7 mei 2015 maakt de inmiddels door reclamant ingeschakelde adviseur weten dat hij de belangen van reclamant vertegenwoordigd. Op 1 juli 2015 heeft de namens verzoeker optredende verwerver overleg gevoerd met de adviseur. Deze maakt hierbij kenbaar dat reclamant ruilgrond wenst voor zijn agrarische bedrijf. De verwerver heeft vervolgens aangegeven dat verzoeker op dit moment geen ruilgronden heeft en dus alleen een financiële aanbieding kan doen. Partijen spreken af dat de verzoeker een schriftelijke aanbieding zal uitbrengen. Hierop heeft verzoeker bij brief van 15 juli 2015 een bod uitgebracht gericht op de aankoop van de gedeelten van de onroerende zaken met de grondplannummers 1 en 2 die voor de rivierverruiming nodig zijn. Verzoeker heeft daarbij tevens bijkomende biedingen gedaan om de resterende gedeelten van de beide zaken eveneens aan te kopen.

Bij brief van 31 juli 2015 heeft de adviseur verzoeker laten weten dat hij in goede sfeer constructieve gesprekken voert met de rentmeester van Consortium Grensmaas en dat partijen het hierin minnelijk eens proberen te worden over alle percelen landbouwgrond die het Consortium van reclamant nodig heeft. Uitgangspunt daarbij is dat reclamant volledig gecompenseerd wordt in de vorm van passende landbouwgrond op een voor hem passende locatie. De adviseur laat verzoeker verder weten dat reclamant geen voorkeur heeft voor financiële compensatie, en deelt daarbij ook mee dat de geboden financiële compensatie niet toereikend is.

Parallel aan de pogingen van verzoeker om met reclamanten tot overleg en overeenstemming te komen heeft het Consortium gelet op het verzoek van reclamant ook de pogingen voortgezet om tot overeenstemming te komen door het aanbieden van vervangende gronden. De rentmeester van het Consortium heeft op 14 augustus 2015 overleg gevoerd met de adviseur van reclamant. Hierbij is over compensatie in de vorm van vervangende grond op een specifieke locatie gesproken. Op 23 september 2015 heeft de adviseur de rentmeester van het Consortium laten weten dat reclamant de mogelijkheid tot compensatie op deze locatie afwijst. Op 1 oktober 2015 bericht de adviseur de rentmeester dat

reclamant inmiddels een voorkeur heeft voor een bedrijf op een andere locatie. De adviseur en rentmeester voeren hierover op 1 oktober 2015 overleg.

Omdat nog geen overeenstemming was bereikt heeft verzoeker reclamant bij brief van 12 oktober 2015 nogmaals een aanbod in geld gedaan en kenbaar gemaakt hij zelf niet de beschikking heeft over ruilgrond. In een overleg van 20 oktober 2015 spreken partijencover het bedrijf waar de voorkeur van reclamant naar uitgaat. De adviseur heeft verzoeker vervolgens bij brief van 4 november 2015 laten weten dat hij in een goede sfeer constructieve gesprekken met de rentmeester van het Consortium Grensmaas voert, waarbij het uitgangspunt compensatie in vervangende grond is. Het overleg met het consortium over het vervangende bedrijf is op 18 november 2015 voortgezet maar partijen hebben hierover geen overeenstemming kunnen bereiken.

Het boven gestelde in aanmerking nemend zijn Wij van oordeel dat verzoeker voorafgaand aan de start van de administratieve onteigeningsprocedure voldoende pogingen heeft ondernomen om met reclamant tot overeenstemming te komen. Omdat reclamant blijft persisteren in de wens om vervangende grond komen partijen niet toe aan een inhoudelijk overleg over de hoogte van de schadeloosstelling, en was het ten tijde van het onteigeningsverzoek naar Ons oordeel aannemelijk dat het minnelijk overleg voorlopig niet tot vrijwillige eigendomsoverdracht zou leiden. In dat licht mocht worden overgegaan tot de start van de administratieve onteigeningsprocedure. Uit de overgelegde stukken is Ons overigens gebleken dat het overleg over de verwerving van de onroerende zaken na de start van de onderhavige procedure is voortgezet.

Het Consortium Grensmaas en de adviseur hebben op 1 december 2015 overleg gevoerd. Begin 2016 is het Consortium erin geslaagd om het bedrijf waar de voorkeur van reclamant naar uitgaat in principe aan te kopen. Op 26 januari 2016 heeft de rentmeester van het Consortium reclamant de mogelijkheid tot compensatie in de vorm van dit vervangend bedrijf in beraad gegeven. Op 19 februari 2016 heeft de adviseur van reclamant de rentmeester laten weten dat reclamant mogelijk toch een andere oplossing wenst. De adviseur van reclamant heeft andere gronden op het oog die beter bij reclamant zouden passen en wenst dat partijen gezamenlijk naar een oplossing gezocht. Op 29 februari 2016 is verder gesproken. Partijen voeren hierover nog vrijwel wekelijks overleg. Verzoeker heeft kenbaar gemaakt dat het intensieve overleg zal worden voortgezet. Partijen hebben echter nog geen volledige overeenstemming kunnen bereiken. Wij merken in dat verband op, dat het overleg met reclamanten dient te worden voortgezet. Dit overleg, dan wel het overleg dat op grond van artikel 17 van de onteigeningswet aan de gerechtelijke procedure vooraf moet gaan, kan alsnog tot een voor partijen aanvaardbare oplossing leiden.

Ad 4

Ten aanzien van de namens reclamant opgeworpen stelling dat artikel 72a, eerste lid, van de onteigeningswet limitatief aangeeft dat alleen onteigening mogelijk is van wegen, bruggen, bermen, bermsloten en kanalen wijzen Wij op bovengenoemde koninklijke besluiten van 14 februari 2009, nr. 09.000404 inzake de rivierverruiming op de locatie Aan de Maas in de gemeenten Meerssen en Stein en van 29 oktober 2015, nr. 2015001849, betreffende de rivierverruiming op de locatie Koeweide, in de gemeenten Sittard-Geleen en Echt-Susteren waarbij een gelijkluidende zienswijze werd ingediend. Wij hebben hierover reeds geoordeeld dat de stelling berust op een onjuiste en onvolledige lezing van dit artikel. Bedoeld artikellid bepaalt namelijk niet alleen dat onteigening van wegen, bruggen, bermsloten en kanalen, alsmede daarop rustende zakelijke rechten als in artikel 4 bedoeld kan plaatsvinden, maar bepaalt ook, dat onteigening (lees: van onroerende zaken en beperkte rechten) kan plaatsvinden voor de aanleg en verbetering van deze werken alsmede ten behoeve van de verbetering of verruiming van rivieren.

Ad 5

Het onderdeel van de zienswijze van reclamant over veiligheid is in feite planologisch van aard. De planologische aspecten van het te maken werk kunnen in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure niet zelfstandig worden beoordeeld, maar konden in de procedure op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) aan de orde gesteld worden.

Ad 6

Ten aanzien van het betoog van reclamant dat het project financieel niet juist in elkaar steekt verwijzen Wij naar hetgeen Wij hierboven ten aanzien van onderdeel 1 over de budget neutrale uitvoering en integrale uitvoering van het Grensmaasproject hebben overwogen. Wij kunnen reclamant dan ook niet volgen in zijn betoog.

Voor het overige merken Wij naar aanleiding van dit onderdeel van de zienswijze op, dat de betrokken

gronden voor de realisering van de rivierverruiming op de locatie Nattenhoven niet kunnen worden gemist. Het maakt daarbij niet uit of de gronden wel of niet bewoond zijn. Voor wat betreft de urgentie kan worden verwezen naar hetgeen hierover is overwogen onder ad 2.

Ad 7

Het betoog van reclamant dat de termijnen als genoemd in de vergunning op grond van de Ontgrondingenwet bijna zijn verlopen volgen Wij niet. Uit de zakelijke beschrijving blijkt dat gedeputeerde staten van Limburg bij besluit van 31 oktober 2006 een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet hebben verleend voor onder meer het ontgronden en herinrichten van de terreinen op de locatie Nattenhoven. Verder hebben gedeputeerde staten van Limburg bij besluit van 26 november 2015, kenmerk 2014-0605 een besluit tot wijziging van deze vergunning genomen. Het besluit heeft ter inzage gelegen van 2 december 2015 tot en met 13 januari 2016. Er zijn geen beroepen ingesteld, zodat het besluit onherroepelijk is geworden. Het winnen van specie op de locatie de Nattenhoven volgens dit besluit toegestaan voor een termijn van maximaal 2,5 jaar, waarvan 1 jaar voor de winning van toutvenant. Bepaald is echter ook dat deze termijn ingaat op de dag waarop met de ontgrondingswerkzaamheden/winning van het toutvenant wordt gestart.

Ad 8

Naar aanleiding van het betoog van reclamant wijzen Wij wederom op bovengenoemde koninklijk besluiten van 14 februari 2009, nr. 09.000404 en van 29 oktober 2015, nr. 2015001849 waarbij een gelijkluidende zienswijze werd ingediend. Wij hebben hierover reeds geoordeeld dat in het kader van de administratieve onteigeningsprocedure geen zelfstandige uitspraken kunnen worden gedaan over de wijze waarop in dit geval aanbesteding heeft plaatsgevonden en over de vraag of hierbij de juiste procedure is gevolgd. Overigens hebben Wij hier ook bij aangetekend, dat de kwestie rond de aanbesteding in 2003 onder de aandacht is geweest van de Europese Commissie door middel van een ingebrekestelling overheidsopdrachten Grensmaas. Op basis van het antwoord van de Nederlandse regering hierop heeft de Europese Commissie geen aanleiding gezien om verdere maatregelen te nemen.

Ad 9

Ook naar aanleiding van dit onderdeel van de zienswijze wijzen Wij op bovengenoemde koninklijk besluiten van 14 februari 2009, nr. 09.000404 en van 29 oktober 2015, nr. 2015001849 waarbij een gelijkluidende zienswijze werd ingediend. Wij hebben hierover overwogen dat in artikel 1, eerste lid, van het Eerste protocol van het EVRM onder meer is bepaald dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve in het algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. Voorts zijn de in het EVRM ter zake vastgelegde beginselen in het Nederlandse recht verankerd in onder meer artikel 14 van de Grondwet en in de onteigeningswet. Wij hebben daarbij overwogen dat het onteigeningsbesluit zal worden vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van de onteigeningswet en opgemerkt dat de burgerlijke rechter in zijn hoedanigheid van onteigeningsrechter als gevolg van de jurisprudentie van de Hoge Raad desgevraagd gehouden is over te gaan tot een toetsing van de onteigeningstitel op haar rechtmatigheid, ook buiten de hem in de onteigeningswet opgedragen taak om.

Ad 10

Ook bij dit onderdeel van de zienswijze van reclamant wijzen Wij op bovengenoemde koninklijk besluiten van 14 februari 2009, nr. 09.000404 en van 29 oktober 2015, nr. 2015001849. Bij de bespreking van een gelijkluidende zienswijze hebben Wij overwogen dat deze aspecten niet in de onderhavige onteigeningsprocedure aan de orde dienen te komen, maar in de procedures op grond van de Ontgrondingenwet en van de voor de overige vergunningen bestemde procedures.

De voor de realisering van het project Grensmaas verleende vergunningen op grond van de Wet milieubeheer, Ontgrondingenwet, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet bodembescherming en Wet beheer rijkswaterstaatswerken zijn voorbereid en tot stand zijn gekomen met toepassing van de openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht en conform de regeling van hoofdstuk 14 van de Wet milieubeheer gecoördineerd zijn afgehandeld. Alle ontwerpbesluiten hebben in het kader van die procedure en na voorafgaande bekendmaking conform de wet, gedurende de daarvoor gestelde termijn van 20 juli 2006 tot en met 30 augustus 2006 ter inzage gelegen. Ook heeft op grond van de Wet milieubeheer op 14 augustus 2006 een informatiebijeenkomst plaatsgevonden. Reclamant heeft in het kader van deze procedure(s) de gelegenheid gehad om zienswijzen omtrent de voorgenomen besluiten naar voren te brengen.

Verder overwegen Wij dat het POL Grensmaas inmiddels is opgevolgd door de onder Planologische

grondslag genoemde bestemmingsplan van de gemeenten Stein en Sittard-Geleen. Deze zijn vastgesteld overeenkomstig de daarvoor geldende procedures op grond van de Wet ruimtelijke ordening.

Ad 11

Ook bij dit onderdeel van de zienswijze van reclamant wijzen Wij op het eerdergenoemde koninklijk besluiten van 14 februari 2009, nr. 09.000404 en van 29 oktober 2015, nr. 2015001849 waarin Wij bij een gelijkluidende zienswijze hebben overwogen dat de door reclamantgenoemde Mijnwet in 2002 is vervangen door de Mijnbouwwet (wet van 31 oktober 2002, houdende regels met betrekking tot het onderzoek naar en het winnen van delfstoffen en met betrekking tot met de mijnbouw verwante activiteiten; Stb. 2002, 542). Deze wet handelt, voor zover hier althans van belang, over delfstoffen, zijnde in de ondergrond aanwezige mineralen of substanties van organische oorsprong, met uitzondering van grind. Gelet op dit laatste is de Mijnbouwwet hier dus niet van toepassing. Overigens is de strekking van de Mijnbouwwet juist, dat de Staat eigenaar is van de nog niet gewonnen delfstoffen. Het met reclamant gevoerde overleg alsmede de onteigeningsprocedure is echter gericht op verkrijging van de eigendommen, zulks ten algemenen nutte en in het publiek belang. In dat verband kan worden gewezen op hetgeen hiervoor reeds is opgemerkt over de doelstellingen van het POL Grensmaas. Voor het overige merken Wij op dat de onteigeningswet belanghebbenden een volledige schadeloosstelling waarborgt. Verwezen kan worden naar hetgeen hieromtrent reeds is overwogen onder ad 3.

Gelet op het vorenstaande geeft de zienswijze van reclamant Ons geen aanleiding om het verzoek tot aanwijzing ter onteigening geheel of gedeeltelijk af te wijzen.

Overige overwegingen

Uit de bij het verzoek overgelegde stukken blijkt, dat de in het onteigeningsplan begrepen onroerende zaken bij de uitvoering van het overgelegde plan van het werk niet kunnen worden gemist.

Ons is niet gebleken van feiten en omstandigheden die overigens de toewijzing van het verzoek in de weg staan. Het moet in het belang van de bescherming van ons land tegen hoogwater noodzakelijk worden geacht dat de Staat de vrije eigendom van de door Ons ter onteigening aan te wijzen onroerende zaken verkrijgt.

Wij zullen, gelet op het hierboven gestelde, het verzoek van de Minister van Infrastructuur en Milieu tot het nemen van een besluit krachtens de artikelen 72a en 72c van de onteigeningswet gedeeltelijk toewijzen.

BESLISSING

Gelet op de onteigeningswet,

op de voordracht van Onze Minister van Infrastructuur en Milieu van 11 april 2016, nr. RWS-2016/14033, Rijkswaterstaat Corporate Dienst;

gelezen het verzoek van de Minister van Infrastructuur en Milieu bij brief van 19 november 2015, kenmerk RWS-2015/49120/RVV;

Gelezen het e-mailbericht van 22 maart 2016 van verzoeker;

de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, advies van 4 mei 2016, no.W14.16.0083/IV;

gezien het nader rapport van Onze Minister van Infrastructuur en Milieu 23 mei 2016, nr. RWS-2016/21143, Rijkswaterstaat Corporate Dienst;

Hebben Wij goedgevonden en verstaan:

Voor de verruiming van de rivier de Maas op de locatie Nattenhoven, vanaf rivierkilometer 38.900 bij het veer Berg-Meeswijk (België) ten westen van de dorpen Berg en Nattenhoven tot aan rivierkilometer 41.100 ter hoogte van de aansluiting Kasteelweg-Maasstraat ten zuiden van het dorp Obbicht, een en ander met bijkomende werken, in de gemeenten Stein en Sittard-Geleen, ten name van de Staat ter onteigening aan te wijzen de onroerende zaken in de gemeente Stein aangeduid op de grondtekening die ingevolge artikel 63 van de onteigeningswet in de gemeente Stein en bij Rijkswaterstaat Corporate Dienst te Utrecht ter inzage heeft gelegen en die zijn vermeld op de bij dit besluit behorende lijst.

Onze Minister van Infrastructuur en Milieu is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in de Staatscourant zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Wassenaar, 27 mei 2016

Willem-Alexander

De Minister van Infrastructuur en Milieu,
M.H. Schultz van Haegen-Maas Geesteranus.

LIJST VAN DE TE ONTEIGENEN ONROERENDE ZAKEN

ONTEIGENINGSPLAN: RIVIERVERRUIMING GRENSMAASLOCATIE NATTENHOVEN
VERZOEKENDE INSTANTIE: MINISTERIE VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Grondplan nr.	Te onteigenen grootte			Van de onroerende zaak, kadastraal bekend, gemeente Stein Als	Ter grootte van			Sectie en nr.	Ten name van
	ha	a	ca		ha	a	ca		
1	0	88	06	Terrein (akkerbouw)	1	09	30	H 237	Antonius Mathias Theodorus Alberti, gehuwd met Elisabeth Johanna Gertrudis Houben, Urmond. Opstalrecht nutsvoorzieningen op gedeelte van perceel: gemeente Stein, Stein LB.
2	1	93	64	Terrein (akkerbouw)	2	86	95	H 236	Antonius Mathias Theodorus Alberti, gehuwd met Elisabeth Johanna Gertrudis Houben, Urmond.